

Parker, Kirkegårde og Renhold
Teknik- og Miljøforvaltningen

CHRISTIANSHAVNS VOLD

UDVIKLINGSPLAN 2021-2031

CHRISTIANSHAVNS VOLD

UDVIKLINGSPLAN 2021-2031

November 2021

KØBENHAVNS KOMMUNE

Teknik- og Miljøforvaltningen

Parker, Kirkegårde og Renhold

CHRISTIANSHAVNS VOLD

Udviklingsplan 2021-2031

Projektledeelse

Projektleder: Anna-Sofie Hjelm Byrnak, Kvalitet

Parker, Kirkegårde og Renhold, Teknik- og Miljøforvaltningen

Rapporten er udarbejdet af

Anna-Sofie Hjelm Byrnak

Med bidrag fra medarbejdere i Teknik- og Miljøforvaltningen:

Peter Nordskov Hansen

Anna Gerd Ellerbæk

Joakim Steinsvåg

Helle Bjerg Sørensen

Mette Blicher

Jens Peter Munk

Kort og grafisk tilrettelæggelse

Kort er udarbejdet af Anna-Sofie Hjelm Byrnak. Den grafiske tilrettelæggelse er udført af Kira Reiter, Kvalitet

Baggrundskort: Copyright Københavns Kommune

Fotos

Københavns Kommune

Historiske fotos:

Foto s. 12 af Ernst Nyrop Larsen

Foto s. 16 af Fritz Theodor Bentzen

Foto s. 17 fra Enhjørningens Bastion af Ernst Nyrop Larsen

Foto s. 17 ved Amagerbro Ravelin af Ernst Nyrop Larsen

Publikationen kan downloades fra

Københavns Kommunes publikationsdatabase

Tryk

KK Printpartner – trykt på svanemærket papir

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDLEDNING	10
FÆSTNINGSRINGEN	12
CHRISTIANSHAVNS VOLD – HISTORISK RIDS	16
HOVEDMÅL FOR PLANPERIODEN	18
FRED OG RO ZONER	19
KULTURHISTORIEN I PARKEN	20
UDVIKLINGSMULIGHEDER	20
ADMINISTRATIVE FORHOLD	24
BELIGGENHED OG AFGRÆNSNING	24
EJERFORHOLD	24
KOMMUNE- OG LOKALPLAN	25
FORTIDSMINDEFREDNING	25
NATURFREDNING	25
KYSTNÆRHEDSZONEN	25
NATURBESKYTTELSESLOVEN	25
MILJØBESKYTTELSESLOVEN	25
KØBENHAVNS KOMMUNES TRÆPOLITIK 2016-2025	26
BYNATUR I KØBENHAVN – STRATEGI 2015-2025	26
GENERELLE RETNINGSLINJER	28
<i>Retningslinjer for arrangementer</i>	28
<i>Retningslinjer for gadesalg</i>	28
<i>Faste lokationer for salg</i>	29
<i>Ordensreglement</i>	29
ANALYSE AF OMRÅDET	30
TILFREDSHEDSUNDERSØGELSE	30
BEVÆGELSESMØNSTRE OG TRAFIK	31
TILGÆNGELIGHED	31

BRUGERNE	32
FUNKTIONER OG MØDESTEDER.....	32
<i>Den bemandede legeplads på Elefantens Bastion</i>	32
<i>Den ubemandede legeplads på Panterens Bastion</i>	32
<i>Krudthuset</i>	33
<i>Ravelinen</i>	33
<i>Amagerport og vagtboden</i>	33
<i>Kilometerstenen</i>	33
<i>Bygningen på 6. redan</i>	33
<i>Dækningsgrave</i>	34
<i>Toiletter</i>	34
<i>Skulpturer</i>	34
UDENDØRS INVENTAR	36
SKILTNING.....	36
BELYSNING	36
ARRANGEMENTER.....	36
UDLEJNING OG SALG.....	36
BEPLANTNING	37
VANDKVALITET I STADSGRAVEN	37
BIODIVERSITET	38
<i>Fugle</i>	38
<i>Pattedyr</i>	39
<i>Padde og krybdyr</i>	39
<i>Fisk</i>	39
<i>Invasive arter</i>	39
UDVIKLINGSMULIGHEDER	40
REKREATIVE UDVIKLINGSMULIGHEDER	40
<i>Adgang og tilgængelighed</i>	40
<i>Parkinventar</i>	40
<i>Leg og bevægelse</i>	42
<i>Bygninger og tekniske installationer</i>	42
<i>Kunst</i>	42
UDVIKLINGSMULIGHEDER FOR NATUR OG LANDSKAB	44
<i>Generelt</i>	44
<i>Stadsgraven</i>	44
<i>Græs</i>	45

BEPLANTNING	46
<i>Generelle retningslinjer</i>	46
<i>Udvalgte arealer</i>	46
PARKBETJENTE PÅ CHRISTIANSHAVNS VOLD	47
UDVIKLINGSMULIGHEDER UDEN FOR UDVIKLINGSPLANENS AFGRÆNSNING	47

LITTERATUR	49
-------------------------	-----------

BILAG

- BILAG 1. Eksisterende forhold
- BILAG 2. Rekreative udviklingsmuligheder
- BILAG 3. Udviklingsmuligheder for natur og landskab
- BILAG 4. Retningslinjer for ændringer på fortidsminder

INDLEDNING

Udviklingsplanen for Christianshavns Vold er gældende fra 2021 til 2031. Plejeplaner kaldes i Københavns Kommune for udviklingsplaner.

Christianshavns Vold er fredet i henhold til naturbeskyttelsesloven. Parken er en del af en samlet fredning af 10 Københavnske parker fra 2009. Parken er derudover også omfattet af fortidsmindefredning, i henhold til museumsloven, hvori der ligger en kommunal plejeforpligtigelse.

Udviklingsplanens formål er at sikre, at Christianshavns Vold plejes, drives og udvikles på en måde, som er i overensstemmelse med fredningerne og parkens tema 'Fæstningsværk med stort naturindhold'. Derudover er formålet at leve op til Københavns Kommunes Bynaturstrategi 2015-2025 samt understøtte formidlingen af fæstningsværket.

Nærværende plan indeholder både Christianshavns Vold, som er fredet, og arealet Syddysen, som Københavns Kommune har en brugs- og vedligeholdelsesaftale til. For Christianshavns Vold er udviklingsplanen udarbejdet i henhold til Fredningen af 10 Københavnske parker fra 2009. For området Syddysen er udviklingsplanen udarbejdet efter aftale med afdelingen for Parker, Kirkegårde og Renhold (PKR) under Teknik- og Miljøforvaltningen i Københavns Kommune.

Planen beskriver hvilke tiltag, som påtænkes udført i planperioden. Der er dog ingen garanti for, at alle tiltag bliver udført, da dette afhænger af ressourcer.

Den primære målgruppe er Københavns Kommunes medarbejdere der skal anvende udviklingsplanen som administrativt grundlag for forvaltningens arbejde. Her tænkes især på forvalterne og driftsmedarbejderne i PKR samt bylivsrådgiverne og Københavns Kommunes fredningstilsyn i afdelingen for Bygge-, Parkerings- og Miljømyndighed (BPM). Den sekundære målgruppe er

interessenterne, som f.eks. christianshavnerne, foreninger, forretninger og andre der har interesse i den nuværende og fremtidige anvendelse og udvikling af området

Ingen god udviklingsplan uden idérige og engagerede samarbejdspartnere. En vigtig samarbejdspartner er Slots- og Kulturstyrelsen. En anden væsentlig samarbejdspartner er parkbrugerrådet, som for denne plans vedkommende bestod af repræsentanter fra Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet, Dansk Ornitologisk Forening, Spejdergruppen Mikkel Vibe, Christianshavns Lokaludvalg, Københavns Ældreråd, Danske Handicaporganisationer og Kultur- og Fritidsforvaltningen. Desuden har der været repræsentanter fra restaurant Ravelinen, andelsforeningerne Ved Mønten, ejerboligforeningerne Panterens Bastion, ældreboligerne Voldboligerne, Haveforeningen Vennelyst samt fra Christianias Frie Natur og Christianias Gartnergruppe. De to førstnævnte organisationer er høringsberettigede parter i henhold til naturfredningen.

Der er afholdt to møder med parkbrugerrådet i forbindelse med udarbejdelse af planen. Derudover har forvaltningen afholdt et parktræf på Christianshavns Vold i september 2019, hvor mere end 25 interesserede borgere deltog. Parktræffet er et offentligt møde, hvor alle kan deltage og få indflydelse på planen. Københavns Kommune takker parkbrugerrådet og de mange andre bidragsydere for deres engagerede indsats.

Denne plan er den anden officielle udviklingsplan, for Christianshavns Vold, og kan revideres før 2031, hvis forvaltningen finder anledning til dette. Den første udviklingsplan er fra 2002, hvor parken var en del af en samlet plan for de fire kommunale parker i Fæstningsringen (Ørstedsparken, Østre Anlæg, Kastellet's udenværker og Christianshavns Vold).

Planen er forelagt Det Grønne Råd i København.

FÆSTNINGSRINGEN

De første volde omkransede hovedstadens middelalderlige kerne.

I 1600-tallet tog Christian IV initiativ til en modernisering og udvidelse af voldene. Disse fungerede som fæstningsanlæg frem til 1856. Særligt bombardementet af København i 1807 og det stigende befolkningstal gjorde det klart, at fæstningsværket var blevet utidssvarende og efter koleraepidemien i 1853 var det tydeligt, at voldene måtte falde for at give København udvidelsesmuligheder.

Københavns Kommune nedsatte i februar 1870 et udvalg der skulle udarbejde planerne for anlæggene og bebyggelsen af voldterrænet. Voldparkerne blev fine eksempler på en ny type mødesteder for borgerskabet.

De fire kommunale parker i Fæstningsringen består af; Ørstedsparken, Østre Anlæg, Kastellet's udenværker og Christianshavns Vold. I parkerne findes resterne af fæstningsanlægget som et underliggende lag, der er mere eller mindre synligt. På næste side kan man se et principsnit over deres voldprofil, så deres forskellighed og deres lighed bliver tydelig.

Overdragelsen til Københavns Kommune startede i 1872 og strakte sig frem til 1916. Et mindre stykke af Christianshavns Vold overgik først i 1994. Botanisk Have, Tivoli, Kastellet's kernefæstning og Christiania er også en del af det gamle fæstningsværk, men har andre ejere.

Foto på denne side er fra Enhjørningens Bastion, 1907

Ørstedsparken

Principsnit

Østre Anlæg

Principsnit

Christianshavns Vold

Principsnit

Kastellet's udenværker

Principsnit

Østre Anlæg

Den fuglevenlige park

Botanisk have

Ørstedsparken

Den romantiske kulturhave

Tivoli

De mørkegrønne, optegnede arealer rummer Fæstningsringens fire temaparker. Fælles for dem alle er, at de er bygget op omkring det oprindelige voldterræn, men ellers varierer de i deres udtryk.

De lysegrønne, optegnede arealer er parker og områder der også er en del af Fæstningsringen, men som har andre ejere.

Kastellets udeværker

Forsvarshistorien

Christiania

Christianshavns Vold

Fæstningsværk med stort naturindhold

Christianshavns Vold – historisk rids

I perioden 1618-23 anlagde Christian IV et forsvarsværk i det sumpede område mellem København og Amager. Anlæggelsen var et led i moderniseringen af det militære forsvarsanlæg – Fæstningsringen – der omkransede det daværende København. I 1623 stod den ældste del af Christianshavns Vold færdig med fem bastioner.

Under anlæggelsen opstod ideen om at skabe en ny købstad ved navn Christianshavn. Købstaden stod færdig i 1637, men da konkurrencen fra København var for stor, blev den en del af byen i 1674.

Hovedparten af Christianshavns Vold er dog anlagt i 1668-92 og er blevet udvidet og forstærket af flere omgange.

Da voldene omkring København blev opgivet som militært anlæg, i slutningen af 1800-tallet, forblev Christianshavns Vold lukket for offentligheden.

Først i 1916 blev en mindre del af voldanlægget omkring Lille Mølle åbnet. Strækningen fra Torvegade til Panterens Bastion blev åbnet i 1918, og resten af volden mellem Bådsmandsstræde til Langebro blev tilgængeligt for publikum i 1925. Panterens Bastion blev dog først indlemmet i parkanlægget i 1994 – efter bl.a. at have lagt areal til en skydeskole i perioden 1877-1966.

Enveloppeparken blev åbnet i 1934, og fortsættelsen af dette areal, nord for Torvegade, blev offentligt tilgængeligt i 1961.

I 1937 blev forsvarslægget som synligt voldsted automatisk omfattet af naturbeskyttelseslovens fortidsmindefredning.

Foto på denne side er taget fra Langebrogade og op på Enhjørningens Bastion. 1900-1910

Gangsti mod Gl. brandstation i Langebrogade. Foto fra 1907

HOVEDMÅL FOR PLANPERIODEN

Det overordnede mål med parkens udvikling er at skabe en balance mellem fæstningsværket og de kulturhistoriske værdier, den rekreative anvendelse og områdets naturværdier.

Københavns parker har stor betydning for de dyr og mennesker, der bor i byen. Det er rekreative, grønne rum i byens grå landskab, der giver naturoplevelser, sænker stressniveauet for mennesker og er levested og fødekilde for insekter, smådyr og fugle.

Den biologiske mangfoldighed i naturen går tilbage. Man taler om en biodiversitetskriser som består i at levesteder og arter forsvinder med en hastighed som er 100-1000 gange hurtigere, end de naturligt vil gøre i en geologisk rolig periode, som den vi lever i nu. Tab af biodiversitet verden over forpligter også byens landskaber til at indtænke muligheder for at skabe og bevare levesteder samt forbedre fødegrundlaget for insekter, fugle og smådyr.

Derfor skal udviklingen og plejen af byens parker være med til at understøtte det eksisterende dyre- og planteliv samt øge arts- og aldersforskelligheden. En stor variation, i f.eks. bevoksningerne, er med til at øge robustheden over for de forandringer i klimaet, som vi endnu ikke kender konsekvenserne af.

I Københavns parker skal der altid være hjemmehørende træer og buske, mens andelen af eksotiske træer og buske kan variere fra park til park.

Ud over særligt fokus på områdernes naturværdier, søger planen ligeledes at understøtte oplevelsen og forståelsen af det kulturhistoriske forsvarsanlæg, som udgør en vigtig del af områdernes identitet. Særligt bør en understregning af Fæstningsværkets oprindelige udtryk indtænkes, hvor det er muligt.

Konkret arbejder udviklingsplanen med flere forskellige indsatser. Tiltagene beskrives nærmere i afsnittet *udviklingsmuligheder* på s. 40

Fred og ro zoner

Befolkningstallet i Københavns Kommune er støt stigende. Vi bliver flere mennesker og interessen for forskellige rekreative aktiviteter bliver større. Desuden har der, igennem længere tid, været fokus på at skabe diverse muligheder for aktiviteter som bl.a. har det til fælles, at der er mere aktivitet og støj i parkerne.

Det stiller skarpere krav til planlægningen om at skabe en balance mellem et aktivt, rekreativt byliv og fred og ro zoner i byens grønne områder. Derfor fik Københavns Kommune i 2014 udarbejdet en rapport om fred og ro zoner i parker og på kirkegårde.

Fred og ro har været efterspurgt i forbindelse med udarbejdelsen af udviklingsplanen for Christianshavns Vold. Konceptet har været diskuteret med parkbrugerrådet, og konklusionen er, at Christianshavns Vold skal kunne rumme begge sider af spektret.

Området skal være en park, hvor besøgende har mulighed for at udfolde sig fysisk aktivt – også i større grupper. Men Christianshavns Vold skal også være en grøn oase, hvor besøgende kan søge helle fra det pulserende storbyliv.

Fred og ro konceptet er, for områdets vedkommende, indarbejdet i selve udarbejdelsen af planen. Her tages nøje stilling til, hvilke udviklingsmuligheder der kan realiseres, og herunder hvilke begrænsninger og vilkår de eventuelt har.

Deciderede fred og ro zoner er dermed fravalgt, da det er vanskeligt at håndhæve et differentieret ordensreglement, og udpegningen af mindre zoner potentielt kan resultere i øgede konflikter mellem de forskellige brugere.

I stedet gælder ordensreglementet for hele parken, og de udvalgte udviklingsmuligheder danner dermed grundlaget for, hvad der kan lade sig gøre i området.

Denne tilgang styrer hvilke aktiviteter og understøttende elementer, som kan lade sig gøre. Den er gældende i hele planperioden.

Mange udviklingsmuligheder har været diskuteret med parkbrugerrådet og Slots- og Kulturstyrelsen i forbindelse med revideringen af udviklingsplanen. Parken er ikke fundet egnet til fiskeri, sejlads, fugletårne eller en ny cafébygning. Disse forslag, eller lignende, vil derfor ikke være mulige at gennemføre i perioden for denne udviklingsplan.

Kulturhistorien i parken

Grundlaget for parken, på Christianshavns Vold, er fæstningsanlægget, opbygningen af voldene og de tilknyttede voldgrave. Området er således karakteriseret af militæranlæggets stramme, geometriske former, der giver hele parken dets særlige præg.

Oprindeligt har forsvarsvoldene stået uden bevoksning, og det er vigtigt, for forståelsen af anlægget, at nogle strækninger friholdes for bevoksning og giver mulighed for at opleve det unikke historiske anlæg.

Hele anlægget har dermed en kulturhistorisk herligheds-værdi, hvor fortidens spor skaber grundlag for nutidens brug. Her fremstår de lange, rette stier på voldkronen og voldfoden langs Stadsgraven som væsentlige bevarede elementer fra militærtiden, da voldene tjente til forsvar for byen, og muligheden for hurtige troppeforflytninger og udkig var en del af voldanlæggets funktion.

I dag giver stierne på voldkronen en god udsigt, over en ellers flad by, mens stierne ved voldfoden skaber adgang til vand, og det dyreliv, der er knyttet til vandet.

Samlet set skaber voldanlægget grundlag for spændende oplevelser der både indeholder de historiske fortællinger i kombination med de fysiske forhold som niveauforskelle (skråninger), vand og udsigter til både byen og igennem parken.

Også dyre- og plantelivet nyder godt af det menneskeskabte terræn. Her skaber skråningerne variation i terrænet, og det medvirker til at der opstår økologiske nicher til gavn for et varieret plante- og dyreliv. Da skråningerne desuden er for stejle for menneskelig færdsel, bliver her

skabt naturlig fred på arealerne til fordel for dyr og planter.

Sidst, men ikke mindst, skaber hele fæstningsanlægget en fantastisk og nærværende mulighed for at få et indtryk af datidens måde at føre krig på. Her kan drenge og piger leve sig ind i, hvordan soldaterne har ligget i skjul bag voldene og kæmpet for at forsvare byen mod fjendens indtrængning.

Udviklingsmuligheder

I det efterfølgende oplyses de udviklingsmuligheder der gælder for Christianshavns Vold. Formålet er at give læseren en mulighed for at danne sig et overblik over områdets udviklingsmuligheder.

For en mere detaljeret gennemgang af de enkelte udviklingsmuligheder henvises til kapitlet *Udviklingsmuligheder* på s. 40. Her vil muligheder og eventuelle begrænsninger for hver udviklingsmulighed blive præsenteret i detaljen. Desuden er udviklingsmulighederne samlet på *Bilag 2 og 3*.

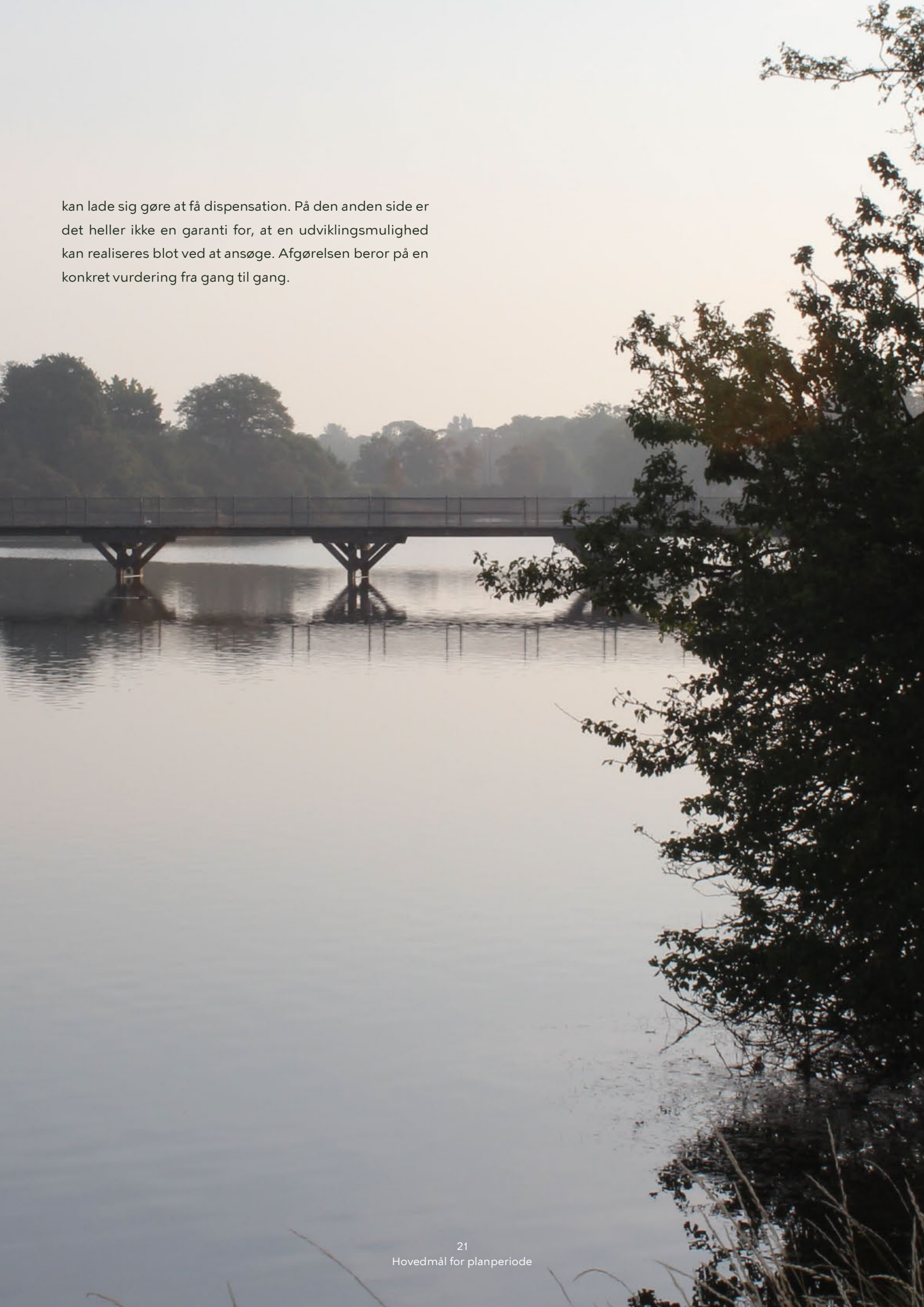
Udviklingsmuligheder, der muligvis kræver en fredningsdispensation efter naturbeskyttelsesloven, skal vurderes konkret af fredningstilsynet i Københavns Kommune, når detaljer foreligger. Disse udviklingsmuligheder er markeret med en stjerne (*).

Generelt vil alle ændringer på beskyttede fortidsminders arealer i udgangspunkt kræve dispensation fra Slots- og Kulturstyrelsen i forhold til museumslovens bestemmelser. Forholdet gælder dog ikke ændringer, der udføres som en del af løbende og almindeligt vedligehold og pleje, hvilket eksemplificeres på *Bilag 4*.

Udviklingsmuligheder, der muligvis kræver en dispensation fra Museumsloven, skal vurderes af Slots- og Kulturstyrelsen, når detaljer foreligger. Disse udviklingsmuligheder er markeret med en trekant (▽).

Det er vigtigt at bemærke, at fordi der skal søges om en given dispensation, ikke nødvendigvis betyder, at det ikke

kan lade sig gøre at få dispensation. På den anden side er det heller ikke en garanti for, at en udviklingsmulighed kan realiseres blot ved at ansøge. Afgørelsen beror på en konkret vurdering fra gang til gang.

Rekreative udviklingsmuligheder

Tiltag der muligvis kræver fredningsdispensation efter museumsloven er markeret med en ▽

*Tiltag der muligvis kræver fredningsdispensation efter naturbeskyttelsesloven er markeret med en **

Adgangsforhold og tilgængelighed

- Parkens **indgangspartier** kan renoveres*[▽]
- **Stierne** kan renoveres for at øge tilgængeligheden[▽]
- **Trapper og ramper** bør have god tilgængelighed. Udvalgte trapper kan nedlægges*[▽]
- **Fysiske forhindringer** kan etableres for at hindre eller reducere kørsel i området*[▽]

Parkinventar

- Af **Fæstningsringens parkstandere** (skilte) bør det fremgå; hvor man befinder sig, parkens stisystem samt toiletforhold og ordensreglement. Her kan ske en udskiftning af eksisterende parkstandere, ligesom der kan suppleres med nye[▽]
- **Informationsskilte** om parkens historie, dyre- og planteliv kan opsættes[▽]
- **Kampagner** om adfærdsændring kan iværksættes i kortere perioder[▽]
- **Hegn**, der ikke har en adgangsbegrænsende funktion, kan fjernes, og eksisterende kan renoveres[▽]
- Eksisterende **belysning** kan renoveres med fokus på funktionel belysning og mulighed for ny belysning på udvalgte steder mhp. funktionel belysning[▽]
- Mængden, udseendet og placeringen af **affaldsstativer** kan ændres[▽]
- **Borde, bænke og grillmuligheder** kan renoveres. Defekt materiel repareres, udskiftes eller fjernes[▽]
- **Redningsposternes** udformning og placering kan ændres i takt med skiftende brugsvaner[▽]
- Der kan etableres nye **vandposter**, og eksisterende kan renoveres*[▽]

Leg og bevægelse

- **Den bemandede legeplads** kan renoveres*[▽]
- **Legepladsen på Panterens Bastion** kan renoveres*[▽]
- **Fritløbsområdet for hunde** kan forbedres. Området kan flyttes ned ved Krudthuset[▽]

Bygninger og tekniske installationer

- **Dækningsgravenes** anvendelse kan ændres, og eksisterende kan forskønnes eller nedlægges*[▽]
- **Eksisterende bygninger** i parken kan ændre funktion*

Kunst

- **Kunst** kan integreres i parken[▽]

Udviklingsmuligheder for natur og landskab

Generelt

- **Fuglekasser og insekthoteller** kan opsættes. **Kvasbunker, dødt ved** og **torsoer** op til 3 meters højde kan efterlades til at styrke biodiversiteten[∇]
- **Invasive arter** bekæmpes
- **Aggressive arter** begrænses

Stadsgraven

- Etablering af **nye anlæg** i Stadsgraven er kun muligt i begrænset omfang^{*∇}
- **Vandudskiftning** sker, når det er muligt
- **Kantsikring** bør løbende renoveres[∇]
- **Beplantningen** langs stadsgravens bred plejes forskelligt. Nogle steder skal kanten stå skarpt, så der er tilgængelighed til vandkanten. Andre steder sikres bløde overgange mellem land og vand ved at lade siv blive stående
- Der kan etableres tre **flåder til fugle**[∇]

Græs

- **Arealer med stor rekreativ aktivitet** plejes som brugsplæne
- Græsarealerne, på **voldsidens mod Christianshavn** plejes som slået græs
- **Syddyssen** plejes som slået græs og fælledgræs
- **Svært tilgængelige græsarealer** plejes som fælledgræs
- Udbredelsen af **brugsplæne med løg** opretholdes og fornyes løbende. Nye, mindre områder kan omlægges til brugsplæne med løg[∇]
- Fælledgræs under **træer med højtliggende rødder**
- Hvor stierne grænser op til arealer med fælledgræs, plejes **borten** som brugsplæne eller slået græs
- På arealer med fælledgræs, kan der ske en udsåning af **løg og engblomster**[∇]

Beplantning

- **Beplantningsudviklingens** mål er at fremhæve den historiske og kulturelle værdi af fæstningsværket samtidig med, at der tages hensyn til naturværdierne
- **Bevoksningerne** har en stor andel af hjemmehørende træer og buske. Dette opretholdes, og de tyndes og beskæres omkring hvert fjerde år i et rotationsprincip *jf. bilag 3*. Udtynning af træer der skygger prioriteres for at sikre lys til den lavere beplantning. Desuden skæres bevoksningen ned omkring borde- bænkesæt, nedenfor trapperne og på skråningerne ud for bænkene, så udsynet bevares
- **Tornede buske** bevares så vidt muligt
- **Skovbevoksningen på Panterens Bastion** bevares med sin tætte fuldkronede karakter
- **Udsigtskiler** i bevoksninger ryddes, når bevoksningen skærmer for udsigten
- **Hække** bør beskæres ned til lige over trådhegnet, så udsigten over voldanlægget sikres. Der kan etableres nye hække som f.eks. op ad trådhegnet mod Christianshavnsiden[∇]
- **Hækken og trådhegnet mod Krudthuset** kan nedlægges for at skabe bedre forbindelse mellem de to områder
- **Hække, der ikke skærmer mod stejle skrænter**, kan nedlægges for at få voldanlægget til at træde tydeligere frem
- Ved **Christmas Møllers Plads** skæres bevoksningen tilbage, så der er udsigt til vandet, og det lille busket ryddes for opvækst på nær slåen, der bliver stående i langt græs
- Der indplantes **nye træer i trærækkerne på voldkronen**[∇]
- I **Enveloppeparken** ryddes opvækst i vandkanten, så man kan se over på voldanlægget. Enkelte buske kan blive stående
- Her kan indplantes nye prydbuske i busketterne[∇]
- Her kan indplantes nye buske i busketterne i Enveloppeparken ud mod Christmas Møllers Plads[∇]
- Langs **Torvegade** skæres buske og opvækst ned til under rækværket, så udsynet bevares. Enkelte træer og buske, der gavner biodiversiteten, kan bevares
- På **Syddyssen** kan træerne opstammes og buske og opvækst ryddes, så der er udsigt til vandet. Bevoksningen bevares frodig

ADMINISTRATIVE FORHOLD

Beliggenhed og afgrænsning

Christianshavns Vold indgår i ringen af parker – Fæstningsringen – som indrammer det indre København.

Christianshavns Vold udgør i dag et areal på knapt 30 hektar. Parken afgrænses mod nord af Langebrogade, mod vest af Langebro og mod syd af Amager Boulevard, Ved Stadsgraven, Vermlandsgade og Kløvermarken. Mod øst findes den resterende del af Christianshavns Vold, 'Syddysen', der ikke er naturfredet.

Ejerforhold

Den naturfredede del af Christianshavns Vold ejes af Københavns Kommune og administreres af Teknik- og Miljøforvaltningen.

Udviklingsplanen omfatter naturfredningens afgrænsning, hvilket vil sige matrikel 522, 537 og 653. Derudover indgår Syddysen (en del af matrikel 697) i udviklingsplanen, da Københavns Kommune har indgået en brugs- og vedligeholdelsesaftale med staten.

Ingen foranstaltninger kan udføres i området uden godkendelse af Københavns Kommune.

Kommune- og lokalplan

Christianshavns Vold er omfattet af Københavns Kommuneplan 2019, hvor området bl.a. er udpeget som grøn bykile. Området er ikke omfattet af lokalplaner.

Naturfredning

Christianshavns Vold er omfattet af fredning af 10 parker i Københavns Kommune af 2009. Fredningen har til formål:

- 1. At sikre områderne som parkområder**
- 2. At opretholde og muliggøre en forbedring af områdernes rekreative, landskabelige og biologiske værdier under hensyntagen dels til anvendelsen til fritidsformål, dels til den historiske baggrund for områdernes udformning**
- 3. At fastholde og regulere almenhedens ret til færdsel i områderne og sikre områdernes anvendelse til fritidsformål**

På Christianshavns Vold har fredningen desuden til formål at bevare det historiske voldanlæg. I særlige tilfælde kan Fredningsnævnet dispensere fra forbuddet, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål, *jf. naturbeskyttelseslovens § 50*.

Fredningen indeholder bestemmelser om terræn- og vegetationsændringer, tekniske anlæg, bebyggelse m.m.

Københavns Kommune er plejemyndighed og udarbejder en plejeplan for parkerne, idet fredningen stiller krav om dette.

I henhold til fredningen er Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet høringsberettigede parter. Denne ret omfatter kun den del af udviklingsplanen som er sammenfaldende med naturfrednings afgrænsning (dvs. matrikel 522, 537 og 653). Det betyder, at der ikke er nogle høringsberettigede parter for den del af planen som omfatter Syddysen (matrikel 697).

Fortidsmindefredning

Christianshavns Vold er beskyttet som fortidsminde efter Museumslovens § 29e. Udbredelsen af fortidsmindefredningen udgør næsten samme område som naturfredningen *jf. bilag 1*.

På fortidsminder gælder et forbud mod at foretage 'ændringer i tilstanden'. Museumslovens § 29e skal varetage sikring af både fortidsmindets fysiske og visuelle udtryk og administreres af Slots- og Kulturstyrelsen, som administrerer forbuddet mod tilstandsændringer restriktivt. Forbuddet inkluderer de fleste former for nyudvikling af områderne, især alt hvad der indebærer gravning i jorden og opstilling af nye bygninger og indretninger. I særlige tilfælde kan Slots- og Kulturstyrelsen dispensere fra forbuddet *jf. museumslovens § 29j*.

Alle indgreb i fortidsmindet og ændringer i dets fremtræden, der er udført før 1988, anses i udgangspunktet for lovlige i forhold til fortidsmindebeskyttelsen.

Kystnærhedszonen

Størstedelen af parken, der ligger øst for Torvegade samt størstedelen af Syddysen er omfattet af kystnærhedszonen.

Naturbeskyttelsesloven

Naturbeskyttelseslovens § 3 indeholder et generelt forbud mod at foretage tilstandsændringer i søer over 100 m² med et naturligt dyre- og planteliv samt flere andre naturtyper. Der er i 2020 ingen § 3 områder indenfor udviklingsplanens afgrænsning.

Miljøbeskyttelsesloven

Christianshavns Indre og Ydre voldgrave er forbundet med det salte vand i Københavns Havn. Vandet i voldgravene er derfor også saltvand. Alle nye anlæg, eller fysiske ændringer i voldgravenes udformning, skal ansøges og opnå godkendelse hos rette myndighed.

Myndigheden er enten Københavns Kommune eller Staten, idet det afhænger af hvilken specifik lokalitet der er tale om.

Nye udledninger eller ændringer i eksisterende forhold skal ansøges og opnå godkendelse efter *Miljøbeskyttelsesloven* hos Københavns Kommune. I forbindelse med sagsbehandlingen vil berørte ejerforhold også blive inddraget.

Bynatur i København – Strategi 2015-2025

Strategien blev implementeret i maj 2015. Indarbejdelse af strategien i udviklingsplanen er et led i kommunens arbejde for et grønnere København. Planens visioner er:

Vision 1: At skabe mere bynatur i København

Vision 2: At øge kvaliteten af bynaturen i København

Begrebet 'bynatur' er en fælles betegnelse for alle levende væsner og vækster som lever og findes i byen.

Strategien opererer med de tre overordnede typer af grønne rum i byen, hvori bynaturen findes. De tre typer er 'By- og gaderum', 'Parker og kirkegårde' samt 'Naturområder'.

Christianshavns Vold ligger i kategorien 'Parker og kirkegårde'. Strategiens målsætning er, at byens parker udvikles og plejes med hensyntagen til både kulturhistoriske, rekreative og biologiske hensyn.

Ud fra fem kvalitetsparametre: **Biodiversitet, klimatilpasning, funktionalitet, rumlighed** og **plejeindsats** ønsker kommunen at øge bynaturen som er bestemt af konteksten og varierer alt efter hvor i byen de grønne områder befinder sig.

Københavns Kommunes Træpolitik 2016-2025

Københavns Kommune vedtog i 2016 en træpolitik med det formål at sikre en prioritering af både nye og eksisterende træer i København - dog uden at det hindrer en udvikling af byen.

Principperne i træpolitikken medtænkes i planerne for beplantningsudvikling på Christianshavns vold.

Træpolitikens fem principper:

- Eksisterende træer skal som hovedregel bevares
- Særligt værdifulde træer i København skal udpeges og bevares
- Der skal plantes flere træer i København
- Der skal sikres gode vækstvilkår for både nye og eksisterende træer i København
- Der skal sikres et varieret træartsvalg i København

Generelle retningslinjer

Retningslinjer for arrangementer

Afholdelse af større arrangementer, offentlige arrangementer, filmoptagelser o. lign. kræver tilladelse fra Københavns Kommune. Det er enheden *Events og Arrangementer*, i Teknik- og Miljøforvaltningen, som udsteder arrangementstilladelser.

Arrangementerne vurderes i forhold til fredningen, og om det har relevans for områdets funktion og interesse for områdets gæster. Desuden vurderes arrangementerne bl.a. i forhold til områdets bæreevne, antal deltagere samt mulighed for transport til og fra arrangementet.

Hvis arrangementet kan tillades, udarbejdes der en arrangementstilladelse som bl.a. indeholder betingelser vedr. lokalitet, tidsrum, renhold, evt. salgstilladelser, brug af musik, lydniveau mv. Ved alle arrangementer udpeges der altid et afgrænset arrangementsområde, og der fastlægges en såkaldt 'arrangementsperiode' som indeholder; opstillingsperioden, selve arrangementet og nedtagningsperioden.

Ud over de generelle retningslinjer for arrangementer, der også kan findes på kommunens hjemmeside, gælder følgende specifikke retningslinjer for arrangementer på Christianshavns Vold:

1. Der kan kun tillades arrangementer med gratis adgang for alle, idet offentlighedens adgang til rekreativ benyttelse af parken ikke må begrænses
2. Arrangementer, hvor der er kontinuerlig afspilning af højtalermusik samt koncerter og elektroniske musikarrangementer, kaldes tilsammen 'højtalerarrangementer'.

På Christianshavns Vold er det kun Enveloppeparken og Elefantens Bastion, som er fundet egnet til dette.

3. Kommunen kan give afslag på arrangementsansøgninger, hvis omfanget ikke efterlever konceptet om fredelige og rolige parker
4. Fred og ro-konceptet betyder, at små rolige arrangementer prioriteres højere end f.eks. større musikarrangementer

De fleste arrangementer, herunder opstilling af borde, stader, små vogne o.lign., betragtes som midlertidige ændringer i henhold til museumsloven og vil derfor også kræve dispensation fra Slots- og Kulturstyrelsen.

Retningslinjer for gadesalg

Gadesalg fra Christianiacykler, kaffeknallerter, foodtrucks og stader er blevet populært i København og er et tilbud, som er med til at servicere de parkbesøgende. Udviklingsplanen muliggør gadesalg fra både en lille vogn (under 2,5 m²) f.eks. kaffeknallerter og en stor vogn (over 2,5 m²) f.eks. foodtruck eller varevogn.

Forvaltningen opdeler gadesalg i mobilt gadesalg og stadepladser, og salget kræver tilladelse fra kommunen. Gadesalg er desuden at betragte som (midlertidige) ændringer og vil derfor kræve dispensation i forhold til museumsloven.

For gadesalg gælder, at forvaltningen indfører antalsrestriktioner for at opretholde fremkommeligheden i et område eller områdets primære funktion som f.eks. rekreativt område. Derudover kan der indføres antalsrestriktioner, hvis det vurderes nødvendigt i forhold til at opretholde parkens fred og ro koncept.

Mobilt gadesalg

Mobilt gadesalg på Christianshavns Vold kræver en særlig tilladelse fra Københavns Kommune, da ordningen er en del af mobilt gadesalg i 'Særlige Områder'. De nærmere retningslinjer fremgår af kommunens hjemmeside. I praksis er det typisk kun små vogne, der vil få tilladelser til 'Særlige Områder'.

Salg fra små vogne skal foregå på parkens stisystem og vil i 'Særlige Områder' være henvist til bestemte placeringer. Salgsvognen må kun være på pladsen i åbningstiden og salgsvogn skal være bemannet. Parktilladelsen gælder til årets udgang d. 31/12 det pågældende år.

Stadepladser

Stadepladser omfatter salg fra salgsvogne (vogn over 2,5 m²), der har en fast placering. Stedet må ikke blive på pladsen uden for åbningstid og skal pakkes sammen hver dag. Tilladelsesperioden gælder tre til fem år.

Faste lokationer for salg

Der ligger en enkelt restaurant på Ravelinen, som har tilladelse til salg året rundt. Desuden ligger der en restaurant på Løvens Bastion, som grænser op til naturfredningen og derfor ikke er inddraget i udviklingsplanen.

Ordensreglement

På Christianshavns Vold gælder følgende ordensreglement som kan ændres, hvis forvaltningen finder det nødvendigt:

- Kørsel og parkering med motorkøretøj kræver særlig tilladelse
- Handicapkørsel er tilladt

Kørsel og parkering med motorkøretøj kræver særlig tilladelse. Handicapkørsel er tilladt.

På legepladserne gælder desuden følgende særregler:

Velkommen – Vis respekt for stedet og andre besøgende

- Brug af alkohol og euforiserende stoffer er ikke tilladt
- Åben ild er ikke tilladt
- Overnatning på legepladsen er ikke tilladt
- Cykling er kun tilladt for børn under 7 år
- Læg affald i affaldskurven
- Undlad at skade planter, blomster og træer
- Voksne må ikke opholde sig på legepladsen, medmindre de følges med børn

Overtrædelse kan medføre bortvisning eller bøde efter 'Ordensbekendtgørelsen'.

Københavns Kommune er på nuværende tidspunkt (2021) i gang med at revidere ordensreglementet for samtlige parker i kommunen.

ANALYSE AF OMRÅDET

Christianshavns Vold er tematiseret som et fæstningsværk med et stort naturindhold.

Området fungerer som et lokalt og grønt åndehul. Her skaber naturen og historien nogle rolige, grønne rammer der indbyder til spadsereture, ophold, løbeture og meget andet.

Områdets særlige karakter, som tidligere fæstningsværk, gør det til et meget benyttet parkområde.

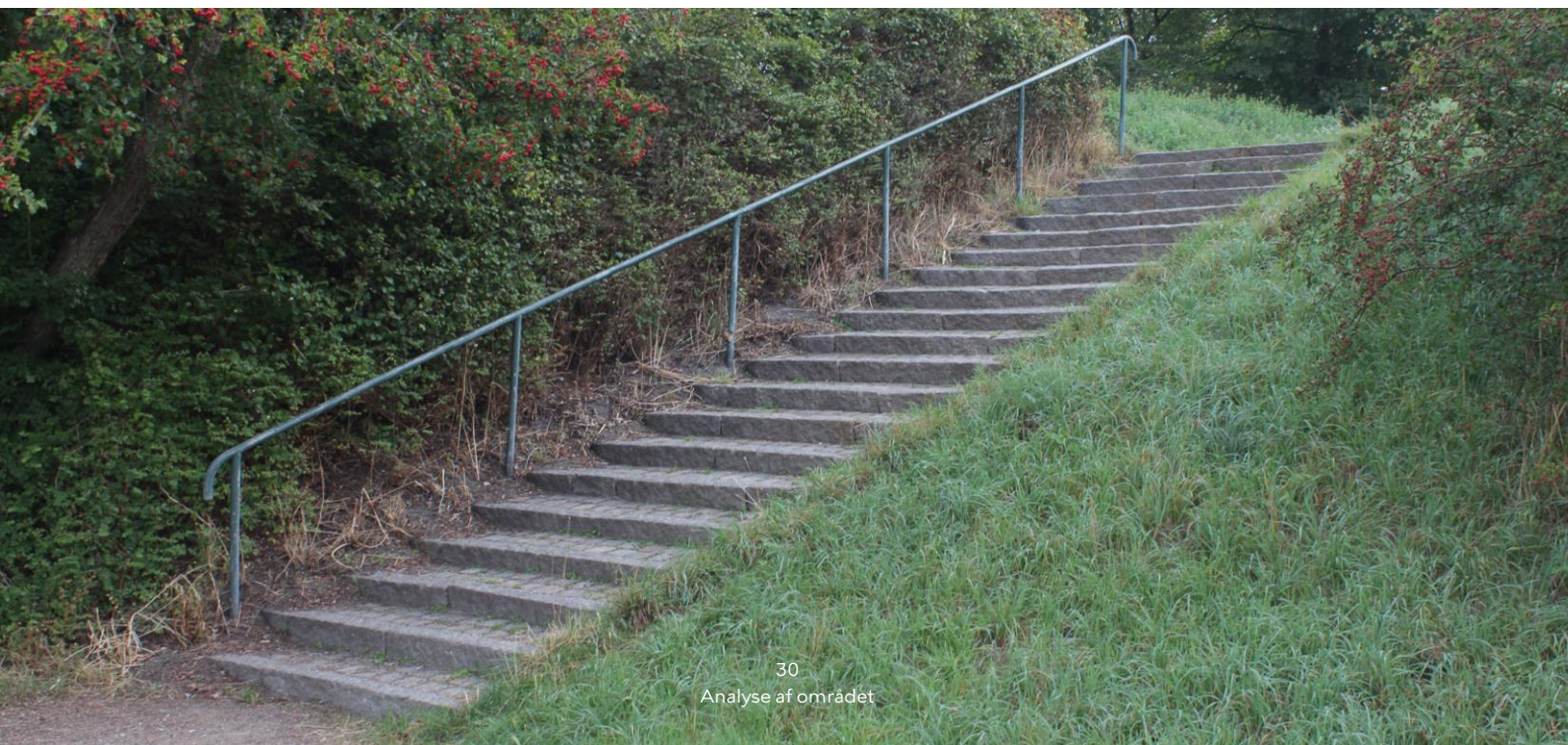
Voldterrænet er velbevaret. Den markante terrænform er dog delvist sløret af opvækst på voldskrænterne. Her medvirker hækkene på voldkronen til, at formen fremtræder skarp, når parken betragtes på afstand.

Tilfredshedsundersøgelse

Teknik- og Miljøforvaltningen foretog i eftersommeren 2019 en undersøgelse af hvordan folk bruger samt tilfredsheden med fem af Københavns grønne områder herunder Christianshavns Vold. Der blev foretaget interview med tilfældig udvalgte besøgende, hvor 72 respondenter deltog.

Spørgerammen er den internationale Yardstick interviewguide, hvor der spørges til tilfredshed og vigtighed af en række forhold og faciliteter samt formål med besøg i det grønne område.

Undersøgelsen viser en generel tilfredshed med parken, hvor 86 % har svaret, at de er tilfredse. Over halvdelen af deltagerne (66 %) kommer i parken dagligt eller én gang om ugen.

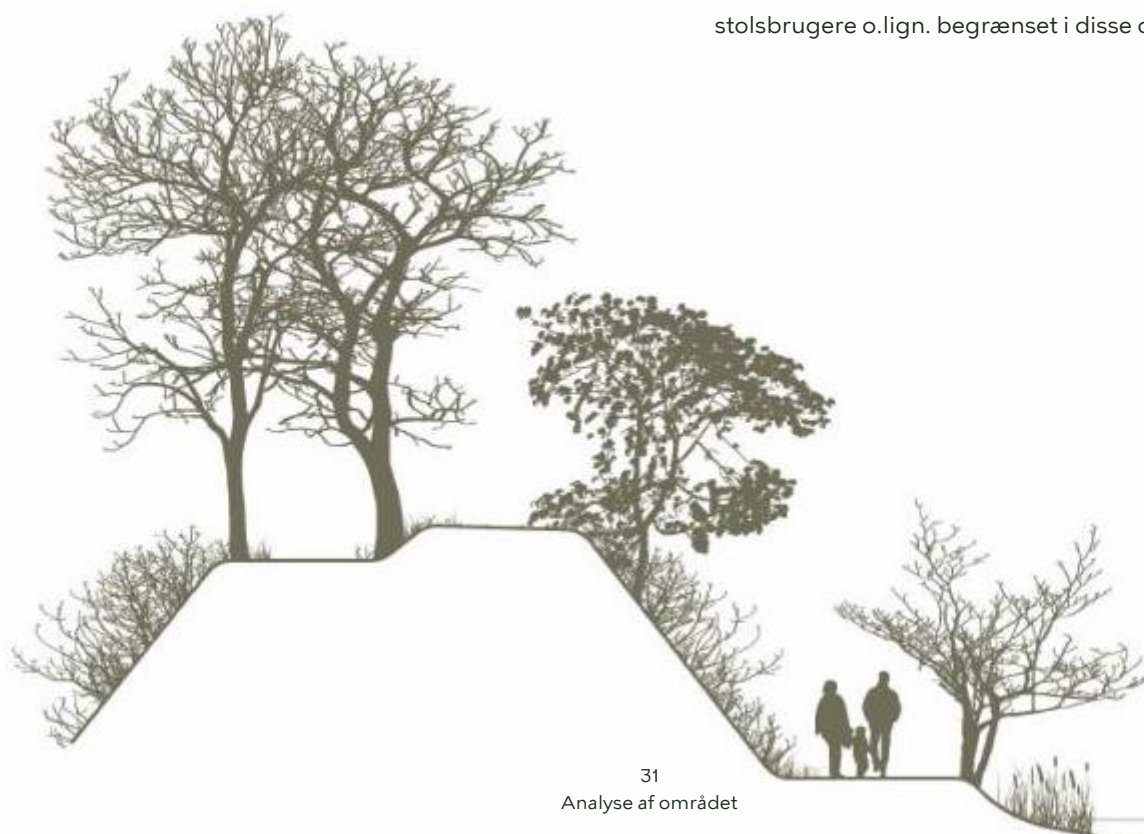
Besøget på Christianshavns Vold anvendes især til gåture og afslapning. På en top tre over hvilke forhold, der er vigtigst for de adspurgte, er *renhold* på første pladsen (99%), *bede og træer* (96%) på andenpladsen og *tryghed* (94%) på tredjepladsen. Tilfredsheden blandt de adspurgte af de tre vigtigste forhold ligger på hhv. 76%, 97% og 81%.

I forbindelse med interviewet har deltagerne haft mulighed for at komme med forbedringstiltag til parken. Disse forslag er indgået i arbejdet med revideringen af Udviklingsplanen for Christianshavns Vold.

Bevægelsesmønstre og trafik

Indgangene til Christianshavns Vold er dels åbne områder, der vender ud mod vej og fortov, og dels trappeforløb og ramper som fører besøgende direkte op på volden.

Nedenfor ses et principsnit af voldterrænet og beplantningen på Christianshavns Vold

Der er ikke etableret låger, og åbenheden er derfor et kendetegn for parken.

Cykler og motoriserede køretøjer er ikke tilladt at anvende i parken, som i resten af Fæstningsringen. For særregler angående trafik se *ordensreglementet* s. 29.

Tilgængelighed

Tilgængeligheden til parken er god, og de mange stier fører besøgende gennem hele parken. Dog er det nødvendigt, at man, som gangbesværet eller kørestolsbruger, planlægger sin rute, da parkens voldterræn nogle steder er ganske stejlt.

Størstedelen af stierne er belagt med slotsgrus og synes at have forskellig karakter alt afhængig af, hvor man befinder sig. Nogle er brede, med frit udsyn over Stadsgraven, mens andre er mindre og fører gennem mere hemmelighedsfyldte dele af parken, som f.eks. bevoksningen på Panterens Bastion.

Nogle steder er belægningen på stierne ujævn. Særligt ved stejle hældninger har overfladevandet skabt render, som fører grus væk fra stien. Kombinationen af render og stejlt terræn gør fremkommeligheden for kørestolsbrugere o.lign. begrænset i disse områder.

Brugerne

Parken har en bred brugergruppe. Her benyttes den primært til uorganiserede, rolige aktiviteter, f.eks. gåture, hundeluftning, solbadning, afslapning, picnic, m.m. I dagtimerne bruges parken bl.a. af de omkringliggende institutioner. Børnehaver og vuggestuer benytter sig af legepladserne, mens skolerne bruger parken til undervisning.

Der forgår også organiserede aktiviteter som f.eks. spejderne, der holder til i parken.

Det lader til, at alle grupper har forståelse og respekt for hinanden, og aktiviteterne forløber problemfrit.

Funktioner og mødesteder

Christianshavns Vold indeholder mange forskellige funktioner og mødesteder. En kort gennemgang af de væsentligste fremgår nedenfor.

Den bemandede legeplads på Elefantens Bastion

Den bemandede legeplads er mødested for mange institutioner, lokale og udefrakommende børn og børnefamilier.

Legepladsen henvender sig til en bred brugergruppe. Med legeredskaber som sandkasser, gynger, rutsjebaner m.m. er der aktiviteter til småbørn, mens sportsbaner, svævebane, motionsredskaber og et bordtennisbord henvender sig til de ældre børn og unge. Der er også et udendørs skakspil og forskellige legecykler. Soppesøen fyldes med vand på udvalgte dage i sommerhalvåret. Desuden er der en bygning til indendørsleg eller spisning i dårligt vejr.

Legepladsen er bemandedt året rundt, men med skiftende åbningstider i sommer- og vintersæson.

Den ubemandede legeplads på Panterens Bastion

Den ubemandede legeplads henvender sig til de mindre børn fra 0-6 år.

Legepladsen falder godt ind i omgivelserne med dens træmaterialer og ligger diskret og afskærmet bag store busketter. Den store kanon og kanonkugler stemmer godt overens med parkens tema som fæstningsværk. Legepladsen ligger i tilknytning til en opholdsplads med borde og bænke.

Krudthuset

På Enhjørningens Bastion ligger et gammelt krudt-
hus/krudttårn, der er opført omkring 1730. Oprindeligt
blev bygningen anvendt til opmagasinering af krudt,
hvorfor huset har tykke vægge og et mindre kraftigt tag. I
1930'erne fik huset en ny anvendelse som omklædnings-
rum for pigerne fra de omkringliggende skoler i forbin-
delse med idræt. I dag anvendes Krudthuset af en kajak-
forening.

Ravelinen

Oprindelig var Ravelinen en lille trekantet ø, hvis fulde
navn var Amagerports Ravelin. Her blev i 1728 bygget en
vagtbod til tolderne som på dette sted kontrollerede, at
der kun blev tilført varer til byen, som de rejsende havde
betalt 'zise' (afgift) for. Acciseboden hed det og lå, hvor
Amagerbrogade og Markmandsgade i dag munder ud i
Christmas Møllers Plads. Bomhuset ligger stadig på Ra-
velinen, der i dag er udlejet på en erhvervskontrakt til en
restaurant af samme navn.

Amagerport og vagtboden

Når Amagerbønder og andre rejsende til byen havde
passeret Acciseboden, og dernæst bomhuset på Raveli-
nen, førte vejen dem videre til Amagerport. Inden de
blev lukket ind, skulle de atter kontrolleres, nu af militæ-
rets portvagt. Portens vagtbygning, bygget i 1718-1720,
kaldes i vores dage, ofte fejlagtigt, for 'Acciseboden',
selvom det ikke var her der blev betalt afgift. Huset blev i
1936 flyttet 12 m mod nord, da Torvegade skulle udvi-
des. Amagerport blev revet ned allerede i 1857.

I dag bruges bygningen af Lokalarkivudvalget og Kultur-
og Fritidsforvaltningen, Københavns Kommune. Det er
også tæt på Amagerport, at man finder Lille Mølle, der er
en af de to oprindelige møller fra dengang, det var en
fæstning. Møllen ligger uden for udviklingsplanens af-
grænsning.

Kilometerstenen

I 1920 blev kilometerstenen opstillet ud for det sted, hvor

Amagerport havde stået. Herfra kan man, ligesom fra de
øvrige byportes nulpunktsten, se afstanden til de nærmes-
te byer bl.a. Dragør. Stenen er tegnet af arkitekt P. V. Jen-
sen-Klint.

Bygningen på 6. redan

Langs Enveloppen har der ligget mange små bygnin-
ger, og det særligt på de små pile formede udspring, kal-
det redaner.

I 1886 lod Christian IX opføre en bygning på 6. redan.
Bygningen er et krudtmagasin og blev anvendt af For-
svarsministeriet til opbevaring af forsvarsmateriel indtil
starten af 1960'erne, hvor Københavns Kommune overtog
bygningen. I dag anvendes bygningen af spejdergrup-
pen Mikkel Vibe samt Kultur- og Fritidsforvaltningen og
Teknik- og Miljøforvaltningen, Københavns Kommune.

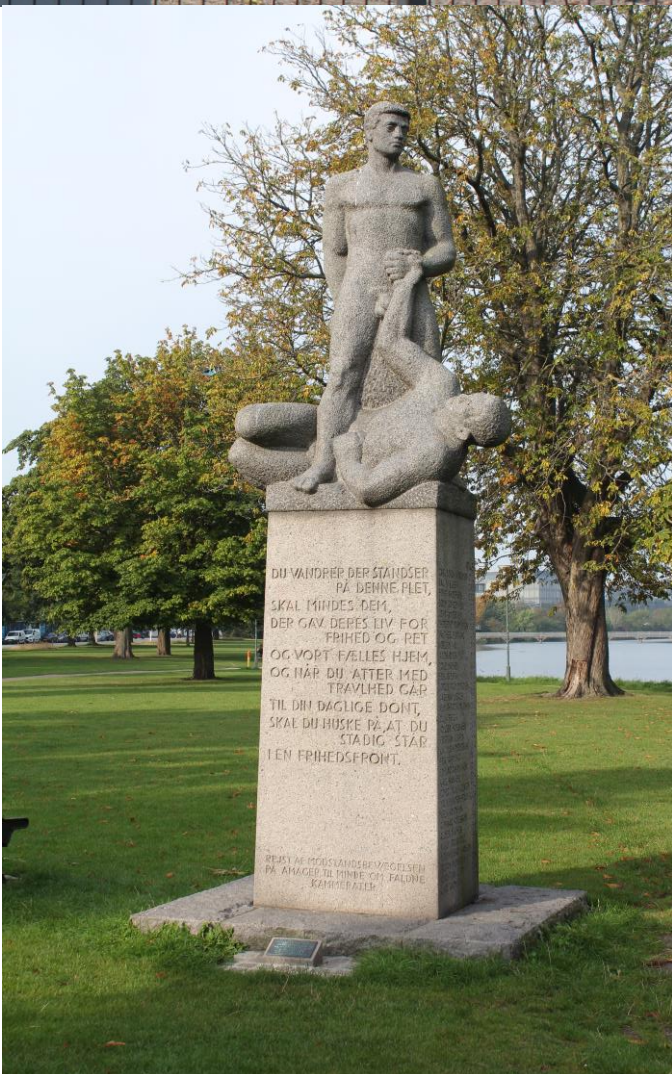
Vagtboden

Kilometerstenen

Den bemandede legeplads

Dækningsgrave

På Christianshavns Vold findes der 38 dækningsgrave som blev etableret i 1944-45.

I 1994 overdrog staten dækningsgravene til Københavns Kommune, hvor de i dag stadig indgår i det civilforsvarsmæssige beredskab.

Toiletter

På Christianshavns Vold findes to offentlige toiletter på den bemandede legeplads på Elefantens Bastion. Toiletterne har handicapadgang. Det ene følger legepladsens åbningstider, og det andet er åbent hele året i tidsrummet 9.00-21.00 (19.00 om vinteren). Åbningstiderne kan ændres, hvis forvaltningen finder anledning til dette.

Skulpturer

Der er få monumenter fordelt på selve voldanlægget og i Envelopeparken.

På volden er rejst monumenter for digteren Martin Andersen Nexø samt en mindesten for grosserer Christian Holm, der var foregangsmand for voldens bevarelse. Ved indgangen fra Amagerport står Hjalmar Sonnes 'De elskelige christianitter'.

I Envelopeparken står Mogens Bøggilds 'Ko, der er i færd med at rejse sig'. Desuden er der placeret to monumenter, som knytter sig til danske flyvnings historie, nemlig Einar Utzon-Franks 'Danske flyveres minde' samt en mindesten for Ulrik Birch der omkom ved et flystyrt på Kløvermarken i 1913.

Ved Christmas Møllers Plads er rejst et monument for Modstandsbevægelsens faldne, udført af Morten Nielsen.

Udendørs inventar

Parkens inventar består af Københavnerbænke, bord/bænke-sæt og affaldsstativer.

Skiltning

Christianshavns Vold er, på udvalgte steder, forsynet med skilte og piktogrammer. Der er opsat fire 'Fæstningsringens parkstandere' med et skilt som indeholder et oversigtskort, et afsnit af parkens historie, information om Fæstningsringen, piktogrammer samt information på engelsk (tre ved Torvegade og ét ved indgangen fra Langebro).

I Envelopeparken er der to almindelige ordensreglements-skilte. I Andehullet er der et ordensreglement. Derudover er der reglementer ved de to legepladser og ét ved Krudthuset.

Ved Ravelinen er der jævnligt opsat et midlertidigt skilt som opfordrer besøgende til ikke at fodre fuglene.

Belysning

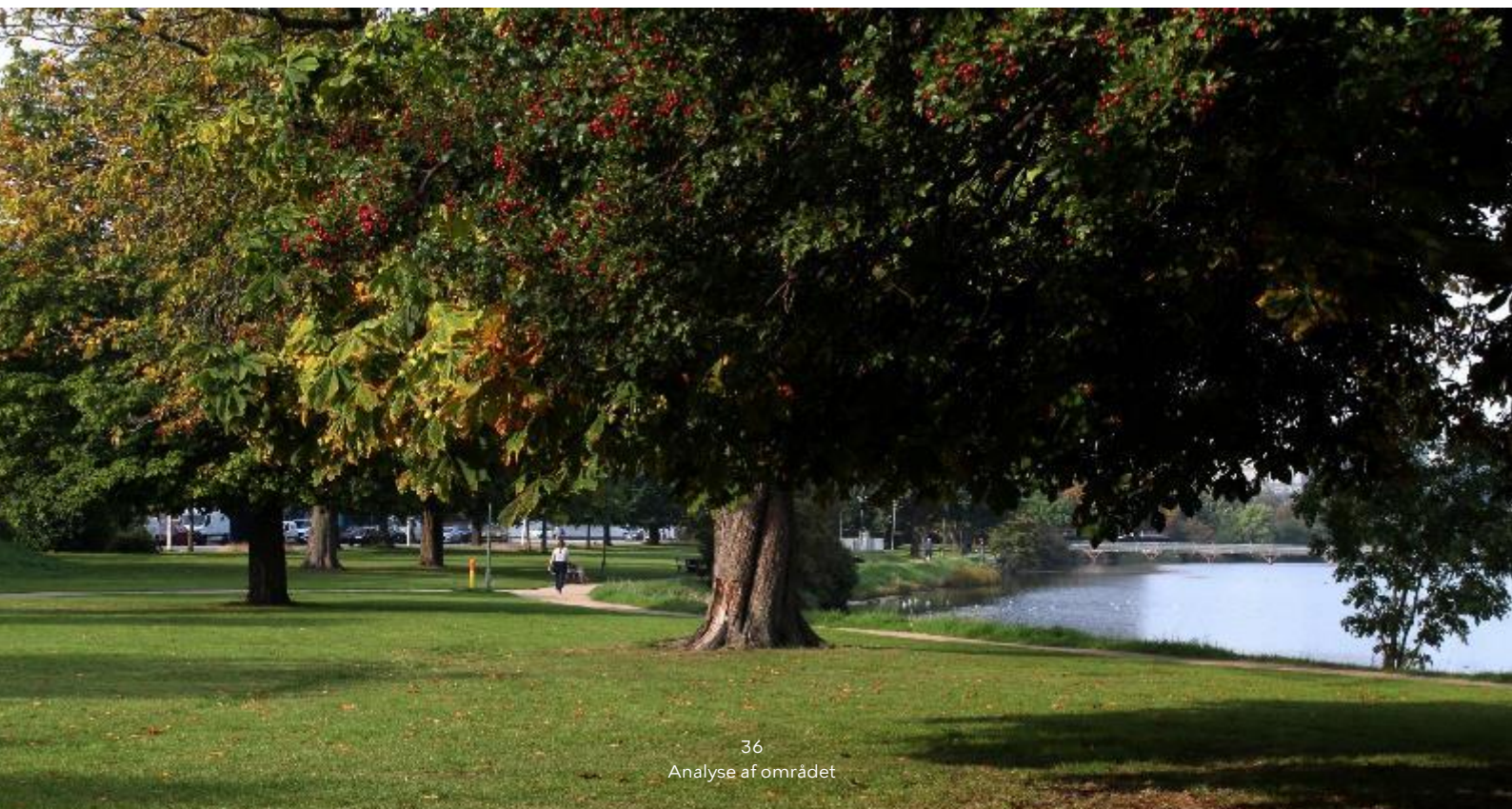
Som udgangspunkt er der ikke belysning på Christianshavns Vold, fordi det er forstyrrende for dyrelivet og for oplevelsen af det historiske fæstningsværk. Den primære belysning findes langs stierne i Envelopeparken og stien på Syddysen. Derudover er der tilfældige steder belysning ved indgangene til voldanlægget.

Arrangementer

Af og til afholdes arrangementer i parken – primært om sommeren. I Envelopeparken har der i en årrække været holdt et arrangement ifm. Norges nationaldag. Derudover er der motionsløb og ved 'Milepælen' afholder Christianshavns Beboerhus normalt et Sankt Hans arrangement.

Udlejning og salg

Ravelinen er parkens eneste faste tiltag, der tilbyder salg af mad. I tilknytning til parken ligger der mange forretninger som tilbyder salg af forskellig karakter. Derudover er der mulighed for studepladser og mobilt gadesalg *jf. afsnit om administrative forhold*.

Beplantning

Beplantningen består af rækker af træer på voldkronen, tjørnehække, tætte, selvgroede og artsrige krat med højt naturindhold samt tilplantede busketter med en del snebær. Envelopeparken har flere prydbusketter af f.eks. syren og kirsebærkornel.

Hele volden har, som de øvrige volde i Fæstningsringen, været næsten fri for bevoksning i krigstid. Den eneste beplantning var en tæt tjørnehæk, tæt ved vandgraven, som skulle medvirke til at hindre fjenden i at trænge igennem fæstningen.

I årene mellem 1916 og 1927 blev tjørnehækkene plantet langs stierne på toppen af voldene, og sandsynligvis stammer beplantningen af snebær, på skråningerne, også herfra. Hækkene består i dag af flere forskellige arter, og mange steder er de vokset 20-40 cm over trådhegnet, så det kan være svært at se ud over dem om sommeren.

På voldskråningerne er der i dag en variation mellem de tilgroede kratlignende områder – som f.eks. skoven på Panterens Bastion – og mere åbne, urterige områder med enkelte træer og tjørn. Der er en del brombær, som breder sig voldsomt.

Størstedelen af træerne i hele parken er aldrende eller modne, selvom der de seneste år er plantet en del nye træer i rækkerne.

Vandkvalitet i Stadsgraven

Stadsgraven består af en række vandgrave mellem Christianshavn og Amager som forsynes med vand fra Københavns Havn. Med en saltholdighed mellem 10-15‰ kan Stadsgraven betegnes som et system af brakvandsøer.

Indre Stadsgrav er opdelt i tre bassiner. Det sydligste på 10 ha ligger mellem Langebro og Torvegade, det midterste på 22 ha mellem Torvegade og Refshalevej mens det mindste bassin på 3,6 ha ligger nord for Refshalevej, også

kaldet Minebådsgraven. Minebådsgraven ligger uden for vores kort og vil derfor ikke blive yderlig omtalt.

Den største vanddybde i det sydlige bassin er ca. 2,8 m, mens den i midt bassinet er ca. 3,8 m.

Ydre Stadsgrav er en 8-10 m bred kanal der løber langs ydersiden af redanerne øst for det midterste bassin af Indre Stadsgrav. Kanalens areal er ca. 4 ha, og den maksimale vanddybde er ikke mere end 1,5 m.

Frem til først i 1990'erne var der et ringe og passivt vandskifte med havnen, hvilket i stor grad prægede miljøtilstanden negativt i Stadsgraven. I løbet af 1990'erne blev der etableret et ensrettet og styret vandskifte med indløb af havnevand ved slusen i Minebådsgraven og udløb ved Langebro. Denne sydgående strømretning blev bevaret frem til 2014, men i dag ledes vandet i nordgående retning med indløb ved Langebro og udløb fra Minebådsgraven, hvilket har forbedret vandgennemstrømningen. I Ydre Stadsgrav bliver den nordgående vandstrøm opretholdt ved at vand, der ledes ind i den sydlige ende af kanalen fra det midterste bassin, pumpes tilbage til Indre Stadsgrav i den nordlige ende af kanalen ved 1. redan.

Den ændrede strømretning, og den generelt bedre vandkvalitet i Københavns Havn har medført, at miljøtilstanden i de to sydlige bassiner og i Ydre Stadsgrav, er blevet betydeligt bedre i de senere år.

Vandets indhold af næringsstoffer er således mere end halveret, og problemer med iltmangel i bundvandet og algevækst er aftaget mærkbart. Der kan dog stadig forekomme en del trådalger i de varmeste sommermåneder, men generelt er vandet så klart, at der på det meste af bunden vokser rodfæstede undervandsplanter heriblandt især langstilket havgræs.

Biodiversitet

Christianshavns Vold er en park, som byder på alt fra brugsplæner til områder med en mere naturlig vegetation. Der er stor variation i træernes art og alder, og døde træer får flere steder lov til at blive liggende til glæde for bl.a. insekter og fugle. Der er flere områder med tæt og varieret busk- og underbevoksning, som giver gode ynglemuligheder for småfugle. Bredden langs Stadsgraven er stejl, men der er alligevel flere steder en bræmme af bevoksning, som giver vandfuglene mulighed for at bygge rede.

Fugle

Der blev, i forbindelse med kommunens kortlægning af parkens ynglefugle i 2016, registreret 27 ynglende arter.

Christianshavns Vold er dermed den, af Fæstningsringens fire parker, der har flest ynglende fuglearter.

De fleste er almindelige arter, som tit forekommer i bebyggede områder, men der er også mindre almindelige arter som gråstrubet lappedykker, lille lappedykker, korttået træløber og rødstjert.

I Stadsgraven ynglede, udover de nævnte lappedykkere, også toppet lappedykker, knopsvane, gråand, troldand, rørhøne, blishøne og grågås. De to sidstnævnte var de mest talrige med henholdsvis 15 og 20 par.

Områdets allermest talrige ynglende art var dog råge, som ynglede med 24 par i en lille koloni på Kaninøen. De hulrugende arter er repræsenteret ved stor flagspætte (som i stor udstrækning laver de huller, som de andre arter bruger), musvit, blåmejse, korttået træløber og rødstjert. Antallet af hulrugere blev vurderet som gennemsnitligt for denne type park.

Der blev også registreret en håndfuld ikke-ynglende arter, herunder fiskehejre, flere måger og andre almindelige arter i byen.

Parkens forekomster af overvintrende fugle og fugle på træer er ikke kortlagt, men observationer fra DOF-basen viser, at standfuglene om vinteren får selskab af bl.a. pibeænder, taffelænder, dompap og silkehaler. En række arter af vandfugle søger deres føde i voldgraven i form af undervandsplanter eller af smådyrsfaunaen, som overvejende består af hjertemuslinger, sandmuslinger og dyndsnegle.

Pattedyr

Der blev kortlagt flagermus i parken i 2019. Her blev der registreret både dværgflagermus, troldflagermus, brunflagermus og vandflagermus. Især var der mange fødesøgende brunflagermus. Der blev fundet to træer med yngle/rastesteder, men parken har et større potentiale for ynglende og rastende flagermus pga. de mange store og gamle træer.

Padder og krybdyr

Så vidt vides er der ingen padder eller krybdyr i parken.

Fisk

Fiskebestanden er ikke undersøgt i de senere år, men i starten af 1990'erne blev der udelukkende registreret ål og hundestejler, hvilket er kendetegnende for næringsrige brakvandssøer.

Invasive arter

Der er på nuværende tidspunkt (2021) ikke kendskab til invasive arter på Christianshavns Vold. Aggressive arter som brombær er registreret flere steder.

UDVIKLINGSMULIGHEDER

I dette kapitel gennemgås de udviklingsmuligheder, der kan gennemføres i planperioden.

Kapitlet er bygget op, så det først gennemgår *rekreative udviklingsmuligheder* og derefter *udviklingsmuligheder for landskab og natur*. Kapitlet beskriver detaljeret de muligheder og begrænsninger, der er for hver udviklingstiltag.

Der henvises til *bilag 1*. for en illustration af eksisterende forhold og *bilag 2. og 3.* for kort over fremtidige forhold på Christianshavns Vold.

En samlet opsummeret liste over udviklingsmulighederne fremgår af kapitlet *Hovedmål for planen*.

Rekreative udviklingsmuligheder

Adgang og tilgængelighed

Indgangspartier*⁷

Parkens afgrænsning og indgangspartier skal signalere og afspejle parkens kvalitet, stemning og særpræg. De eksisterende indgange kan renoveres. Indgangspartier bør tilgodese handicappede og gangbesværede.

Stierne⁷

Belægningen består primært af slotsgrus. Her kan stierne renoveres for at øge tilgængeligheden for gangbesværede, kørestols- og barnevognsbrugere. Enkelte steder kan det, af hensyn til helhed og fremkommelighed, være hensigtsmæssigt at have en anden belægning.

Renovering som omfatter flytning af stier og adgangsveje skal i videst mulige omfang anvende de oprindelige færdselsårer på det historiske anlæg – både for at understøtte forståelsen af anlæggets historiske struktur og for at mindske sliddet på dele, der ikke er beregnet til færdsel (herunder voldsiderne).

Der bør hele året være mindst én kontinuerlig og farbar stiforbindelse gennem parken for kørestolsbrugere og gangbesværede *jf. bilag 2*. I vintersæsonen er det, i kortere perioder pga. sne og is, desuden muligt at lukke enkelte trapper samt udvalgte stier.

Trapper og ramper*⁷

Trapper og ramper bør have god tilgængelighed for handicappede og gangbesværede. Overflødige trapper i terræn kan nedlægges. Disse fremgår af *bilag 2 – Rekreative udviklingsmuligheder*.

Fysiske forhindringer*⁷

Der kan etableres fysiske forhindringer, som hindrer eller reducerer kørsel i området. Forhindringerne kan f.eks. udføres ved udlægning af store sten, cykelchikaner eller ved at ændre udvalgte arealer fra brugsplæne til fælledgræs.

Parkinventar

Skilte⁷

Til formidling anvendes København Kommunes skiltedesign 'Fæstningsringens parkstander'. Det er vigtigt med piktogrammer og en tekst på engelsk, da parken har mange forskellige besøgende.

Der opstilles parkstandere ved hovedindgangene. Af disse bør det bl.a. fremgå, hvor man befinder sig, parkens differentierede stisystem (så alle brugergrupper kan planlægge deres rute) samt toiletforhold.

Ordensreglementet bør ligeledes fremgå af parkstanderen og kan desuden suppleres af piktogrammer på låger ved legepladserne og ved indgange til parken.

Der kan derudover opsættes informationsskilte om parkens historie samt dyre- og planteliv. Kampagner om adfærdsændring kan iværksættes i kortere perioder.

Skiltningen skal være synlig og såvel udformning som placering skal fortsat fastlægges ud fra landskabelige hensyn.

Hegn⁷

Hegn, der ikke har en adgangsbegrænsende funktion, kan fjernes. Dette gælder f.eks. trådhegnet mod Langebrogade. Eksisterende hegn renoveres løbende.

Belysning⁷

Forvaltningen prioriterer biodiversiteten højt, da området betegnes som et *'Fæstningsværk med stort naturindhold'*. Det er derfor vigtigt, i videst muligt omfang, at sikre det naturlige mørke for områdets dyreliv og for oplevelsen af fæstningsværket. Der foreslås derfor ikke opsat

yderligere belysning end den eksisterende med undtagelse af de to nedenstående områder, hvor funktionel belysning kan opsættes. Det gælder for stiarealet mellem den bemandede legeplads og Torvegade samt ved fritløbsarealet, men kun hvis det flyttes til Krudthuset.

Den eksisterende belysning kan derimod renoveres, og bør ikke blive for markant i området. Ved en renovering skal fokus være på funktionel belysning frem for effektbelysning.

På den bemandede legeplads kan der opsættes svagere belysning, hvor der nu er en projektør. Belysningen skal tilgodese uorganiseret leg.

Affaldsstativer⁷

De eksisterende affaldsstativers placering kan justeres efter behov. Antallet af beholdere og deres udformning kan ligeledes ændres i takt med skiftende brugsvaner. Affaldsstativer kan være alt fra særlige bokse (der kan håndtere brugte engangsgrill) til mobile containere på hjul. Både udseendet og placeringerne skal indtænkes og tage højde for parkens generelle udtryk.

Borde, bænke og grillmuligheder⁷

Det vil være muligt at opsætte flere bænke, særligt Københavnerbænke, og borde-bænkesæt, hvis det viser sig nødvendigt. Særligt flere bænke ønskes opsat på sydsiden af Elefantens Bastion.

Borde kan med fordel indrettes med en grillrist og en forlænget bordplade. På udvalgte steder kan borde-bænkesæt ved renovering og nyetablering udformes, så de tilgodeser parkens kørestolsbrugere med en grusbelægning. Eksisterende inventar bør renoveres løbende. Udseendet af nyt udstyr skal indtænkes i parkens udtryk.

Redningsposter[✓]

Af sikkerhedsmæssige årsager er der redningsposter i parken. Udformning og placering af disse kan ændres i takt med skiftende brugsmønster og skiftende sæsoner, hvor behovet for posternes placering og antal er forskelligt.

Vandposter[✓]

Der kan etableres vandposter langs løberuter, og eksisterende kan renoveres.

Leg og bevægelse

Den bemandede legeplads på Elefantens Bastion[✓]

Legepladsen kan renoveres og bør rumme børn med forskellige behov og styrke sanser, evner og kropslige/motoriske kompetencer. Legepladsens målgruppe, som er børn i alderen 0-16 år, bør fastholdes.

Inventaret på legepladserne kan være multifunktionelle og renoveres efter behov, hvor fokus på naturindhold bør prioriteres. Der kan opsættes redskaber til bevægelse og motion f.eks. parkour-redskaber eller skater-muligheder. Legepladsen kan med fordel formidle historien om Københavns gamle fæstning i børnehøjde.

Legepladsen på Panterens Bastion[✓]

Legepladsen kan renoveres, og et forsvarstema bør bevares ved en eventuel renovering. Inventaret bør målrettes børn i alderen 0-6 år.

Fritløbsarealet[✓]

Fritløbsarealet for hunde på Enhjørningens Bastion kan forbedres og bør have tydelig skiltning, der viser hvorfra og til området strækker sig. Det er ikke muligt at opsætte

hegn. Fritløbsarealet vil udelukkende blive afgrænset af skilte.

En mulighed er at flytte fritløbsarealet for hunde hen til Krudthuset. Ved en flytning er det muligt at opsætte diskret funktionel belysning. Det er ikke muligt at etablere belysning på den nuværende lokalitet.

Bygninger og tekniske installationer

Dækningsgrave[✓]

Med dækningsgrave menes også beskyttelsesrum, og deres anvendelse kan ændres i takt med skiftende brugsvaner. Det er ligeledes muligt at nedlægge eksisterende dækningsgrave. Dækningsgrave, som er istandsat og anvendes, bør ikke nedrives. Dækningsgravene kan ligeledes forskønnes ved f.eks. at placere en bæk rundt om den synlige del.

Bygningerne*

Man kan finde nye funktioner til bygningerne i parken.

Kunst

Integration af kunst[✓]

Der er ikke grundlag for at opsætte hverken permanente monumenter eller midlertidige tiltag på selve voldanlægget.

Enveloppeparken har et større potentiale, hvor der både kan opsættes permanente monumenter og midlertidige tiltag.

Udviklingsmuligheder for natur og landskab

Generelt

Biodiversitet[▽]

Biodiversiteten kan styrkes gennem opsætning af fuglekasser og insekthoteller. Kvasbunker og dødt ved kan ligeledes efterlades i områder, hvor der er en tættere bevoksning, da det vil være til gavn for småfugle, svampe og insekter. Det anbefales, at kvasbunkerne bliver permanente, da man ellers risikere at ødelægge levestedet for de dyr, der har etableret sig deri.

Hvor det, i forbindelse med træfældning, er muligt, kan der efterlades høje torsoer, op til 3 meters højde, som egnet levested for svampe, insekter og andre smådyr. Dette kan kun gøres, hvor det sikkerhedsmæssigt er muligt. Tiltagene må ikke hindre blomstrende urter på skråningerne.

Alternativt kan torsoerne udskæres til midlertidige og nedbrydelige kunstværker.

Invasive arter

Hvis der findes invasive arter i parken, skal de bekæmpes. Der er på nuværende tidspunkt (2021) ikke kendskab til invasive arter på Christianshavns Vold.

Vandkanten i Envelopeparken

Aggressive arter

Aggressive arter bekæmpes. Brombær er flere steder ved at overtage skråningerne og spreder sig meget. Der må gerne være brombær, men breder de sig på bekostning af variationen, ryddes de ved én årlig slåning.

Stadsgraven

Nye anlæg[▽]

Etablering af nye anlæg til forbedring af fysiske forhold er kun muligt i ret begrænset omfang.

Vandudskiftning

Stadsgravens begrænsede vandareal, udformning og ringe vindpåvirkning betyder, at der kan være fare for iltsvind. Stadsgravens udvikling følges løbende, og hvis det vurderes nødvendigt, og samtidig er muligt, kan der foretages en vandudskiftning. Denne skal sikre en bedre vandkvalitet og leveduligheder for dyre- og plantelivet.

Kantsikring[▽]

Kantsikringen bør renoveres løbende for at sikre og bevare fortidsmindet.

Beplantning

Beplantning langs Stadsgravens bred plejes, så den fremstår varieret. Nogle steder ryddes der til vandkanten. Andre steder bør sikres bløde overgange mellem land og vand, f.eks. med grene og træer udover brinkerne, som vandfugle kan forankre reder i. Opvækst langs vandkanten i Envelopeparken ryddes, så udsigten til voldanlægget bevares. Enkelte buske langs vandet i Envelopeparken kan blive stående ved en evt. rydning.

Flåder til fugle[▽]

Der kan etableres flåder, hvor vandfugle kan yngle og rastе. Der kan maksimalt etableres tre flåder i Stadsgraven.

Græs

Græsset plejes forskelligt alt efter hvilket udtryk der ønskes, hvilken brug og hvilke ressourcer der er til rådighed. Herunder ses en tabel over de primære, grønne elementer for græs på Christianshavns Vold og hvor højt græsset er for de forskellige typer.

Græstype	Græssets højde
Brugsplæne	Lavt græs
Slået græs	Middelhøjt græs
Fælled græs	Højt græs

De forskellige græstyper plejes i forhold til de beskrivelser som findes i *Kvalitetshåndbog 2020*. Slåningsfrekvensen er nærmere beskrevet i den lokale driftsmanual for området.

Arealer med en stor rekreativ aktivitet

Arealer med en stor rekreativ aktivitet plejes som *brugsplæne*. Det gælder bl.a. for græsarealerne i Envelopeparken der plejes som brugsplæne, da arealerne især anvendes til rekreative aktiviteter og derfor kræver en vis robusthed. Arealerne kan omlægges, hvis de rekreative og driftsmæssige forhold tillader det.

Græsarealerne på voldsiden mod Christianshavn og Syddysen

Græsarealerne på voldsiden mod Christianshavn plejes som *slået græs*. På Syddysen plejes arealerne som både slået græs og fælledgræs for at styrke et mere varieret naturudtryk til gavn for dyre og planteliv. Arealerne kan omlægges, hvis de rekreative og driftsmæssige forhold tillader det.

Svært tilgængelige græsarealer

Hvor terrænet skråner og gør almindeligt ophold vanskeligt, og på områder hvor det prioriteres at gøre en ekstra indsats for biodiversiteten, plejes arealerne som *fælledgræs* med blomster og vilde urter. Derudover plejes enkelte områder på en særlig måde som beskrevet nedenfor.

Brugsplæne med løg[▼]

Udbredelsen af enkeltstående områder med *brugsplæne med løg* bevares og fornyelse af løgplanter bør ske løbende.

Nye mindre områder kan omlægges til brugsplæne med løg.

Græsarealer under træer med højtliggende rødder

Under træer, med højtliggende rødder, plejes græsset som *fælledgræs*. Dette vil være med til at fremme en urterig vegetation. Desuden mindsker det høje græs maskinel belastning og påkørsler af rødderne, som kan være indgang for vednedbrydende svampe og på denne måde forkorte træernes levetid. Områdernes areal skal svare til trækronernes drypzone. Afklippet skal opsamles, så der på sigt opnås en mere varieret urtevegetation.

Bort langs stierne

I områder med fælledgræs plejes kanten, der støder op til en sti, som *brugsplæne* eller *slået græs* (kaldes for 'en bort'). Dette er bl.a. for at sikre, at græsset ikke bliver til gene for de forbipasserende på stien.

Fælledgræs med løg og engblomster[▼]

På fælledgræsarealer kan der ske en udsåning af løg og engblomster.

Beplantning

Generelle retningslinjer

Beplantningsudviklingens formål på Christianshavns Vold er at fremhæve den kulturhistoriske værdi af fæstningsværket og samtidig tage hensyn til naturværdierne på volden.

På Christianshavns Vold er naturværdierne særligt knyttet til den store variation der er mellem tætte krat, store gamle træer i alléerne på voldkronen, lysåbne brynliggende bevoksninger og skråninger med græs og urter. Det er en dynamisk vekslen mellem tilgroning og rydning, som er med til at bevare bevoksningerne tætte, frodige og grønne.

Oprindeligt var der, for foden af voldens skråning, plantet buske med torne, som var med til at holde fjenden ude. I takt med at forsvarsværket gik over til mere rekreativ brug, er skråningerne vokset til med en del af de tornede buske.

Hver fjerde år gennemgås bevoksningerne i et rotationsprincip, og især opvækst af elm og ahorn fjernes og roser skæres tilbage *jf. bilag 3*. Tornede buske bevares så vidt muligt. Dette gøres dels for at sikre en lysåben bevoksning som tillader en rig underskov med enkelte træer der får plads til at vokse sig store. Dels gøres det for at understøtte oplevelsen af forsvarsværket ved at forhindre, at hele voldskråningen springer i skov.

Bevoksningerne kan skæres ned ved borde-bænkesæt, ligesom den kan skæres ned på skråningerne ud for bænkene samt nedenfor trapperne, så der er udsigt over Stadsgraven.

Udsigtskiler

Udsigtskiler i bevoksninger ryddes eller gøres synlige ved f.eks. at hæve kroner og undgå genplantning eller tilgroning. Udsigtskiler skal give indtryk af det gamle forsvarsværk og skabe lange kig på tværs af parken. Der fokuseres særligt på udsigter fra parkens opholdssteder samt fra Torvegade mellem Christianshavn og Amager *jf. bilag 3*.

Hække⁷

På Christianshavns Vold er der mange hække. De stammer fra 1920'erne, da parkanlægget blev anlagt. Deres funktion er at forhindre adgang til skråningerne, som flere steder er meget stejle.

Flere steder kan der plantes ny hæk op ad trådhegnet mod Christianshavns siden *jf. bilag 3*. Det er kun indplantning af nye hække, der kræver dispensation.

Hækkene på Christianshavns Vold er generelt mellem 20-40 cm for høje, så det er svært at se over dem om sommeren. Alle hækkene kan skæres ned til oprindelig klippehøjde som er lige over trådhegnet. På den måde sikres udsyn over området. Hvor hækken ikke udgør et adgangsbegrænsende element, kan den fjernes, så voldanlægget træder tydeligere frem.

Hækken og trådhegnet mod Krudthuset ved fritløbsområdet for hunde kan nedlægges. På denne måde skabes der bedre visuel forbindelse mellem de to områder.

Udvalgte arealer

Panterens Bastion

Bevoksningen på Panterens Bastion har en skovkarakter. Bevoksningen bevares tæt og fuldkronet.

Trærækker på voldkronen⁷

Hvis træerne i trærækkerne på voldkronen, af sikkerhedshensyn, skal fældes, kan de genplantes. Her kan f.eks. indplantes følgende arter:

- Ask (*Fraxinus americana* og *Fraxinus pennsylvanica* eller andre sorter der er resistente over for asketoptørre)
- Mannaask, *Fraxinus ornus*
- Ahorn, *Acer pseudoplatanus*
- Spidsløn, *Acer platanoides*
- Ægte kastanje, *Castanea sativa*
- Lind (*Tilia* sorter)

Torvegade

Langs Torvegade skæres selvsået opvækst ned, så udsynet bevares. Enkelte træer og buske, der gavner biodiversiteten, kan bevares.

Syddyssen

På Syddyssen kan kronerne på enkelte træer, i den østlige del, løftes, så der kommer kig til vandet. Bevoksningen bevares frodig.

Et lille busket, i den vestlige del, kan ryddes for snebær og opvækst. Her kan slåen blive stående i det lange græs. Desuden kan bevoksningen mod Christmas Møllers Plads skæres tilbage, så der er udsigt over voldgraven.

Enveloppeparken⁷

Opvækst langs vandkanten ryddes, så der er frit udsyn over på voldanlægget. Enkelte buske langs vandet i parken kan blive stående ved en evt. rydning.

Efter behov kan der indplantes i prydbusketterne i Enveloppeparken tæt ved Christmas Møllers Plads. Det er kun indplantning af nye buske, der kræver dispensation.

Forslag til arter:

- Fjeldribs, *Ribes alpinum*
- Kirsebærkornel, *Cornus mas*
- Syren (Forskellige *Syringa* sorter)
- Hanesporetjørn, *Craetagus cruz-galli*
- Rhodotyfos, *Rhodotyfos scandens*

Parkbetjente på Christianshavns Vold

Mødet med en parkbetjent har tidligere været en del af besøget i de københavnske parker. Korpset bestod frem til 2001 af 33 parkbetjente, hvis primære arbejdsfunktion var tilsyn i forbindelse med arrangementer og runderinger i kommunens parker og pladser.

Dette var for at sikre, at ordensreglementet blev overholdt, men der blev især lagt vægt på, at parkbetjentene

skulle etablere kontakt til brugerne og derigennem skabe trygge rammer i områderne.

I årene derefter blev antallet af parkbetjente markant reduceret, og i 2012 blev det politisk besluttet at omlægge funktionen som parkbetjent.

Dog har diskussionen om parkbetjente fyldt en del i udarbejdelsen af udviklingsplanen. Der er nemlig et stort ønske fra parkbrugerrådet og deltagerne i parktræffet om, at parkbetjentene genindføres. Hvis de genindføres, kan de nemlig være med til at sikre, at ordensreglementet bliver overholdt, og at der skabes trygge rammer i parkerne.

Der foreligger ingen konkrete planer (2021) om at genindføre parkbetjente i byens parker og pladser.

Udviklingsmuligheder uden for udviklingsplanens afgrænsning

Udviklingsplanen opstiller udelukkende udviklingsmuligheder til arealer inden for naturfredningen af Christianshavns Vold og Syddyssen jf. Afsnit om administrative forhold.

Der har dog, i forbindelse med borgerinddragelsesprocessen, været drøftet tiltag som grænser op til parken. Her er f.eks. et ønske om at etablere en bro mellem de grønne områder ved Torvegade. Dette forslag videresendes til Christianshavns Lokaludvalg som arbejder med bydelens generelle udvikling.

LITTERATUR

Ejrnæs, R., Bruun, H. H., Heilmann-Clausen, J. og Strandberg, B. (2019): *Virkemiddelkatalog for natur De vigtigste mål i biodiversitetsforvaltningen og deres tilhørende virkemidler*, Aarhus Universitet

Fjederholt, E. T., Dahl-Nielsen, J. & Christensen, M. (2015): *Flagermusgennemgang af udvalgte parker i Københavns Kommune*, Sweco

Kulturministeriet (2009): *Vejledning om pleje af fredede fortidsminder*, Kulturarvsstyrelsen

Kærgaard, I. & Middleton, N. (2019): *Flagermus registreringer i udvalgte parker i København 2019*, Københavns Kommune

Leg og Landskab (2014): *Fred og ro zoner i parker og på kirkegårde i Københavns, Teknik- og Miljøforvaltningen, Københavns Kommune*

Nabe-Nielsen, L., Dahl-Nielsen, J. & Christensen, M. (2015): *Botanisk gennemgang af udvalgte parker i Københavns Kommune*, Sweco

Plan- og ejendomsdirektoratet (1996): *Fortidsminderne i København – afgrænsning og beskyttelseslinjer*, Københavns Kommune

Rasmussen, L.M. (2016): *Christianshavns Vold. Fugle og forvaltning 2016*, Natur360

Teknik- og Miljøforvaltningen (2014): *Værdifulde kulturmiljøer i København, København som hovedstad, Fæstningsringen, 1.3*, Københavns Kommune

Teknik- og Miljøforvaltningen (2019): *Christianshavns Vold – En del af Yardstick brugerundersøgelse 2019*, Københavns Kommune

Vej & Park (2001): *Christianshavns Vold*, Københavns Kommune

Vej & Park (2002): *Pleje- og Udviklingsplan for de kommunale parker i Fæstningsringen 2002-2007*, Bygge- og Teknikforvaltningen, Københavns Kommune

Økonomiforvaltningen (2008): *Fredede og beskyttede områder i København*, Københavns Kommune

CHRISTIANSHAVNS VOLD

BILAG 1 - Eksisterende forhold

Naturfredning	Brugsplæne
Brugs- og vedligeholdelsesaftale	Brugsplæne med løg
Fortidsmindfredning	Slået græs
Belægning	Fældedgræs
Bygning	Naturgræs
Monument	Bevoksning
Træ	Vand
Eksisterende belysning	Rørskov

0 100 200 300 400 m

CHRISTIANSHAVNS VOLD

BILAG 2 - Rekreative udviklingsmuligheder

Tiltag der muligvis kræver fredningsdispensation efter museumsloven er markeret med en ∇

Tiltag der muligvis kræver fredningsdispensation efter naturbeskyttelsesloven er markeret med en *

GENERELT FOR REKREATIVE UDVIKLINGSMULIGHEDER:

- Renovering af borde, bænke og grillmuligheder ∇
- Renovering af stisystemer ∇
- Fysiske forhindringer kan etableres for at hindre kørsel i området ∇
- Trapper og ramper bør have god tilgængelighed ∇
- Informationsskilte om parkens historie, dyre- og planteliv kan opsættes ∇
- Kampagner om adfærdsændring kan iværksættes i kortere perioder
- Mængden, udseendet og placeringen af affaldsstativer kan ændres ∇
- Der kan etableres nye vandposter ∇
- Kunst kan integreres ∇
- Redningsposternes udformning og placering kan ændres i takt med skiftende brugsvaner ∇
- Bygninger kan ændre funktion ∇
- Dækningsgravenes anvendelse kan ændres og eksisterende kan forskønnes eller nedlægges ∇
- Hegn, der ikke har en adgangsbegrænsende funktion, kan nedlægges

□ Naturfredning □ Brugs- og vedligeholdelsesaftale □ Fortidsmindfredning

- ① Der kan ske en renovering af parkens indgangspartier ∇
- ② Fæstningenringens parkstandere. Her bør det fremgå hvor man befinder sig, parkens differentierede stisystem samt toiletforhold og ordensreglement ∇
- ③ Ordensreglement. Her fremgår de generelle regler. På legepladserne fremgår desuden legepladsens regler ∇
- ④ Trappe kan nedlægges
- Renovering af eksisterende belysning med fokus på funktionel belysning ∇
- Mulighed for ny belysning med fokus på funktionel belysning ∇
- Stier, trapper og ramper hvor der bør sikres fremkommelighed hele året

0 100 200 300 400 m

CHRISTIANSHAVNS VOLD

BILAG 3 - Udviklingsmuligheder for natur og landskab

Tiltag der muligvis kræver fredningsdispensation efter museumsloven er markeret med en ∇

Tiltag der muligvis kræver fredningsdispensation efter naturbeskyttelsesloven er markeret med en *

GENERELT FOR UDVIKLINGSMULIGHEDER AF NATUR OG LANDSKAB:

- Fuglekasser og insekthoteller kan opsættes. Kvasbunker, dødt ved og torsoer op til 3 meters højde kan efterlades ∇
- I Stadsgraven kan der udlægges op til 3 flåder til fugle ∇
- Løbende renovering af kantsikringen ∇
- Vandudskiftning kan foretages
- Aggressive arter begrænses
- Invasive arter bekæmpes

Herunder generelt for **beplantningen**

- Målet med beplantningsudviklingen er at fremhæve den historiske og kulturelle værdi af fæstningsværket samtidig med, at der tages hensyn til naturværdierne
- Tornede buske bevares så vidt muligt
- Hække bør beskæres til lige over trådhegnet, så udsigten over voldterrænnene bevares. Der kan etableres nye hække op ad trådhegnet
- Hække, der ikke skærmer mod stejle skrænter, kan nedlægges
- Bredden plejes forskelligt, nogle steder med tilgængelighed andre steder med rørskov
- På skræningerne, ud for bænken og nedenfor trappeerne, skæres bevoksningen ned, så man får udsigt over vandet

- Ved bænke og borde-bænkesæt kan bevoksningen skæres ned, så der er ind-/udsigt
- Græsarealer, med stor rekreativ anvendelse, plejes som brugsplæne
- Græsarealer på voldsiden mod Christianshavn plejes som slået græs
- Græsarealer på Syddyssen, plejes som slået græs og fælledgræs
- Svært tilgængelige græsarealer plejes som fælledgræs
- Græsarealer under træer med højtliggende rødder, plejes som fælledgræs
- Der klippes en bort langs stier, der grænser op til arealer med fælledgræs ∇
- På arealer med fælledgræs, kan der ske en udsåning af løg og engblomster

Pleje af bevoksninger (Rotationsprincip)

Bevoksningerne har en høj grad af hjemmehørende arter der opretholdes. De bliver gennemgået i en rotation hvert 4 år. Det foregår om vinteren, og her ryddes især opvækst af elm og ahorn, mens roser skæres tilbage for at fremme en tæt vækst. Tornede buske bevares så vidt muligt.

- 2023-24 og 2027-28
- 2020-21, 2024-25 og 2028-29
- 2021-22, 2025-26 og 2029-30
- 2022-23, 2026-27 og 2030-31

□ Naturfredning □ Brugs- og vedligeholdelsesaftale □ Fortidsmindfredning

0 100 200 300 400 m

BILAG 4 RETNINGSLINJER FOR ÆNDRINGER PÅ FORTIDSMINDER

Som hovedregel kræver alle ændringer på fortidsmindet dispensation fra Slots- og Kulturstyrelsen. Dog kan allerede etablerede elementer som udgangspunkt driftes, vedligeholdelse og plejes, hvis dette ikke medfører indgreb i fortidsmindets terræn. Det kan være vanskeligt altid at skelne mellem forhold der kan udføres uden dispensation, og hvad der kræver dispensation, hvilket er eksemplificeret i nedenstående figur.

Ændringer, der kan udføres som del af almindelig vedligehold/pleje	Ændringer, der kræver dispensation
Fældning af træer, rydning af buske m.v. over terræn (dvs. uden jordbearbejdning/stødfresning o.lign.). Særlig opmærksomhed skal dog rettes mod historisk bevoksning	Nyplantning af træer, buske, stauder m.v. Opstilling af plantekasser o.lign. Etablering af hegn og anden opdeling af fortidsmindet
Vedligehold af eksisterende stier/stibelægninger (herunder udlægning af ny grus m.v.)	Etablering af nye stier og ændring af eksisterende stibelægning Etablering af (handicap-) ramper o.lign
Vedligehold af eksisterende trapper	Etablering eller nedlægning af trappeløb (herunder udskiftning til nye typer).
Udskiftning/vedligehold af eksisterende installationer (f.eks. vandposte, trænings- og legeredskaber m.v.)	Etablering af nye installationer (f.eks. vandposte, trænings- og legeredskaber, borde/bænke, kunst m.v.). Gælder også midlertidige opstillinger.
Udskiftning/vedligehold af eksisterende skilte	Etablering af nye skilte
	Opstilling af containere, skure o.lign. (også midlertidigt)

Derudover er der vigtigt at være opmærksom på opståede skader (f.eks. slid- eller stormskader, afgravninger m.v.). Skader skal straks meldes til Slots- og Kulturstyrelsen med henblik på aftale for retablering. Mindre omfattende slidskader kan udbedres umiddelbart ved tilsåning efter pålægning af muld. Arealer, hvor sådanne mindre skader er under retablering – eller hvor begyndende skader ønskes forhindret – kan uden dispensation isoleres med let afspærring.

